

בוחרים!

חוברת עבודה על הבחירות בישראל

לכיתות ד'-ו'

איך עובדות הבחירות, למה הקול של כולנו חשוב, ואיך מזהים פייק ניוז וחושבים בעצמנו

למה בכלל בוחרים?

ישראל היא מדינה דמוקרטית. המילה "דמוקרטיה" מגיעה מיוונית ומשמעותה "שלטון העם". במקום שמלך או שריף יחליטו בעבורנו, אנחנו, האזרחים, בוחרים את הנציגים שינהלו את המדינה.

אחת לכמה שנים אזרח ואזרחית מגיל 18 ומעלה מקבלים זכות אחת חשובה: להצביע. כל קול נספר, וכל קול שווה - הקול של רופא, של פקיד, של חיילת ושל סבתא שווה בדיוק באותה מידה.

כשאדם בוחר שלא להצביע, הוא למעשה מוותר על הזכות להשפיע על הדברים שנוגעים לחיי כולנו: החינוך, הבריאות, הביטחון, הכבישים והטבע. הבחירות הן הדרך שלנו לומר מה חשוב לנו.

פעילות: מה חשוב לי?

כתבו שלושה דברים שחשוב לכם שיטופלו בארץ (למשל: בתי ספר, בריאות, ביטחון, איכות הסביבה, תחבורה):

1. _____
2. _____
3. _____

סמנו בעיגול את הדבר שהכי חשוב לכם, והסבירו במשפט אחד למה:

הבחירות בישראל - ככה זה עובד

בישראל בוחרים לכנסת - הבית שבו יושבים 120 חברים וחברי כנסת (בקיצור: ח"כים). הכנסת מחוקקת חוקים, מפקחת על הממשלה ומייצגת את האזרחים.

חמישה דברים שחשוב לדעת על הבחירות שלנו:

- כלליות - כל אזרח מגיל 18 רשאי להצביע, לפי תנאי החוק.
 - שוויוניות - לכל אדם קול אחד, וכל הקולות שווים.
 - חשאיות - מצביעים מאחורי פרגוד, ואף אחד לא יודע במה בחרתם.
 - ישירות - לא בוחרים אדם אחד לתפקיד, אלא רשימה (מפלגה) שלמה.
 - יחסיות - כל מפלגה מקבלת מקומות בכנסת לפי חלקה היחסי בקולות.
- ביום הבחירות הולכים לקלפי, מקבלים מעטפה, נכנסים מאחורי הפרגוד ובוחרים פתק אחד עם האותיות של הרשימה שבה תומכים. את הפתק מכניסים למעטפה, ואת המעטפה לקלפי. בסוף היום סופרים את כל הפתקים.

פעילות: נכון או לא נכון?

סמנו נכון / לא נכון ליד כל משפט:

- א. בישראל בוחרים ישירות את ראש הממשלה. נכון / לא נכון
- ב. בכנסת יושבים 120 חברים כנסת. נכון / לא נכון
- ג. רק מי שהגיע לגיל 21 רשאי להצביע. נכון / לא נכון
- ד. ההצבעה חשאית - איש לא יודע במה בחרתם. נכון / לא נכון
- ה. הקול של כל אזרח שווה לקול של כל אזרח אחר. נכון / לא נכון

מנדטים ואחוז החסימה

"מנדט" הוא מקום ישיבה בכנסת. יש 120 מנדטים, והם מתחלקים בין המפלגות באופן יחסי: מפלגה שקיבלה 10% מהקולות הכשרים תקבל ייצוג יחסי, אך לא בהכרח בדיוק 12 מנדטים. ככל שמפלגה קיבלה יותר קולות, כך יש לה יותר נציגים.

אבל יש תנאי: כדי להיכנס לכנסת, רשימה חייבת לעבור את "אחוז החסימה" - 3.25% מינימלי של 3.25% מהקולות הכשרים. רשימה שלא עברה את הרף - לא נכנסת לכנסת, וקולותיה אינם משתתפים בחלוקת המנדטים.

פעילות: סופרים מנדטים

שלוש מפלגות דמיוניות התמודדו לכנסת. השלימו את הטבלה (רמז: $12 = 10\%$ מנדטים):

- מפלגת ההרים קיבלה 25% מהקולות ← כ___ מנדטים
 - מפלגת הים קיבלה 10% מהקולות ← כ___ מנדטים
 - מפלגת הכוכבים קיבלה 5% מהקולות ← כ___ מנדטים
- שאלה למחשבה: מפלגת העננים קיבלה 2% מהקולות. האם תיכנס לכנסת? למה?

איך מקימים ממשלה?

אחרי שסופרים את הקולות, נשיא המדינה נפגש עם נציגי כל המפלגות שנבחרו ומטיל על אחד המועמדים את המשימה: להרכיב ממשלה.

כדי שהממשלה תוכל לפעול, היא צריכה את אמון הכנסת. קואליציה של 61 חברי כנסת לפחות היא בסיס לרוב יציב, אך הצבעת האמון אינה דורשת דווקא 61 קולות. מכיוון שמפלגה אחת כמעט אף פעם לא זוכה ב-61 מנדטים לבדה, כמה מפלגות מתאחדות ל"קואליציה": הן מנהלות משא ומתן, חותמות על הסכמים ומחלקות ביניהן את התפקידים - למשל, מי יהיה שר החינוך ומי שר הבריאות.

המפלגות שלא נכנסות לקואליציה נקראות "אופוזיציה". תפקידן לבקר את הממשלה, להציע חלופות ולוודא שהיא פועלת כראוי. גם זה חלק חשוב בדמוקרטיה!

פעילות: חידת הקואליציה

בבחירות הדמיוניות התקבלו התוצאות הבאות:

- מפלגת ההרים - 48 מנדטים
- מפלגת הים - 30 מנדטים
- מפלגת השמש - 25 מנדטים
- מפלגת הכוכבים - 17 מנדטים

מצאו שני שילובים שונים של מפלגות שמגיעים יחד ל-61 מנדטים לפחות:

שילוב ראשון: _____ סה"כ _____ מנדטים

שילוב שני: _____ סה"כ _____ מנדטים

אתגר: מפלגת ההרים ומפלגת השמש רבו ומסרבות לשבת יחד. מה אפשר לעשות?

מילון המונחים של הבחירות

המונח	מה הכוונה?
דמוקרטיה	שיטת ממשל שבה העם בוחר את שליטיו
הכנסת	הפרלמנט של ישראל - בו יושבים 120 חברי כנסת
חבר כנסת (ח"כ)	נציג שנבחר לייצג את האזרחים בכנסת
מנדט	מקום ישיבה בכנסת
מפלגה / רשימה	קבוצת אנשים עם דעות משותפות שמתמודדת לכנסת
מצע	הרעיונות והתוכניות שמפלגה מבטיחה לקדם
קלפי	המקום שבו מצביעים ביום הבחירות
פתק הצבעה	הנייר שעליו סימן הרשימה שבוחרים
אחוז החסימה	הרף המינימלי שרשימה צריכה לעבור כדי להיכנס לכנסת
קואליציה	מפלגות שמתאחדות כדי להקים ממשלה
אופוזיציה	המפלגות בכנסת שאינן בממשלה ומפקחות עליה
הצבעת אמון	הצבעה שבה הכנסת מביעה תמיכה בממשלה

פעילות: המונחים שלי

בחרו שלושה מונחים מהמילון וכתבו על כל אחד משפט משלכם:

1. _____
2. _____
3. _____

פייק ניוז - איך מזהים חדשות מזויפות?

"פייק ניוז" הן ידיעות מזויפות שנראות כמו חדשות אמיתיות. לפני הבחירות מופצות הרבה ידיעות כאלה, כדי לבלבל, להפחיד או לשכנע אותנו בדברים שלא קרו באמת.

חמישה צעדים של בלשים:

1. מי המקור? בדקו מי פרסם - אתר מוכר ואמין או דף אלמוני?
2. מתי פורסם? לפעמים ידיעה ישנה מופצת שוב כאילו קרתה עכשיו.
3. הכותרת צועקת? מילים כמו "שערורייה!", "חייבים לשתף!", או "לא יאומן!" הן סימן אזהרה.
4. התמונה אמיתית? תמונות אפשר לזייף או להוציא מהקשרן. חפשו את התמונה וראו מאין היא.
5. מי עוד מספר? ידיעה אמיתית תופיע בכמה מקורות שונים, לא רק בדף אחד. זכרו: גם אם הידיעה מרגשת - עוצרים רגע, בודקים, ורק אז מחליטים אם להאמין ואם לשתף.

פעילות: עובדה או דעה?

עובדה אפשר לבדוק ולהוכיח; דעה היא מה שמישהו חושב או מרגיש. סמנו עובדה / דעה:

- א. בכנסת יושבים 120 חברי כנסת. עובדה / דעה
- ב. זו בוודאי המפלגה הכי טובה שיש. עובדה / דעה
- ג. הבחירות האחרונות נערכו ביום שלישי. עובדה / דעה
- ד. כל מי שלא מצביע - לא אכפת לו מהארץ. עובדה / דעה
- ה. אחוז החסימה עומד על 3.25%. עובדה / דעה
- ו. הטיול השנתי חייב להיות בים, ככה הכי כיף. עובדה / דעה

כתבה אמיתית או מומצאת?

לפניכם שלוש כותרות שהמצאנו. ליד כל אחת סמנו את הסימנים שמצאתם, והחליטו: נשמע אמין או חשוד?

כותרת א': "בהלה בצפון: עשרות ראו יצור מוזר במי הכנרת! חייבים לשתף!"

☐ כותרת בומבסטית ☐ אין מקור ברור ☐ מבקשת לשתף ☐ אפשר לבדוק במקום נוסף

ההחלטה שלי: אמינה / חשודה. למה? _____

כותרת ב': "לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה: שיעור התלמידים בחוגי מדעים עלה ב-12% בשנת 2025"

☐ צוין מקור רשמי ☐ צוין תאריך ☐ יש נתון שאפשר לבדוק ☐ כותרת מתונה

ההחלטה שלי: אמינה / חשודה. למה? _____

כותרת ג': "המורים מתכננים לבטל את כל שיעורי הבית - תלמידים, אתם חייבים לדעת!"

☐ מי אמר? לא צוין ☐ כותרת מלהיבה ☐ אין מקור לבדיקה ☐ נשמע טוב מכדי להיות אמיתי

ההחלטה שלי: אמינה / חשודה. למה? _____

טיפ: גם כותרת "אמינה" תמיד כדאי לבדוק במקור נוסף.

סימולציה: בחירות בכיתה!

הדרך הכי כיפית להבין בחירות היא לערוך אותן בעצמכם! הנה מתכון לבחירות כיתתיות על נושא ניטרלי ומהנה - למשל: יעד הטיול השנתי, שם חיית המחמד של הכיתה או הצבע של קיר הכיתה.

שלב 1 - בוחרים נושא: הכיתה מחליטה על מה מצביעים.

שלב 2 - מקימים מפלגות: מתחלקים לקבוצות. כל קבוצה בוחרת שם, כותבת מצע קצר ובוחרת סלוגן.

שלב 3 - קמפיין: כל מפלגה מציגה את הרעיונות שלה בנאום קצר ובכרזה - בלי להשמיץ אחרים, רק לשכנע!

שלב 4 - יום הבחירות: מכינים קלפי ופתקים, מצביעים בחשאי וסופרים את הקולות.

שלב 5 - מחלקים מנדטים: מחשבים כמה מנדטים קיבלה כל מפלגה, לפי חלקה בקולות.

שלב 6 - מקימים "ממשלה": המפלגות מנסות להרכיב קואליציה של רוב המנדטים (למשל 61 מתוך 120 במודל הכנסת) - ומחליטות יחד!

פעילות: תכנון המפלגה שלנו

שם המפלגה: _____ הנושא: _____

שתי הבטחות במצע שלנו:

1. _____

2. _____

הסלוגן שלנו: _____

איך מחליטים בעצמנו?

להחליט בעצמך לא אומר להחליט לבד ומהר - אלא לבדוק, לשאול ואז לבחור את מה שנכון לך. הנה ארבעה כלים של מקבלי החלטות:

- אוספים מידע מכמה מקורות שונים - לא רק ממקור אחד.
 - שואלים שאלות - למה? מי אמר? איך יודעים?
 - מקשיבים גם לדעות שונות משלנו - לפעמים מגלים משהו חדש.
 - בודקים מה מתאים לערכים שלי - מה באמת חשוב לי?
- כשכולם חושבים בעצמם ומצביעים לפי מצפונם - הדמוקרטיה עובדת במיטבה.

פעילות: מאזני ההחלטה

בחרו החלטה שאתם צריכים לקבל (למשל: איזה חוג לבחור, איך לחלוק זמן, במה להצביע בסימולציה):

ההחלטה: _____

שיקולים בעד:

שיקולים נגד:

1. _____

1. _____

2. _____

2. _____

מה החלטתי בסוף, ולמה?

מסכמים

למדנו למה בוחרים, איך עובדת מערכת הבחירות בישראל, איך מקימים ממשלה, ואיך להיות בלשים שמזהים פייק ניוז. עכשיו תורכם:

שלושה דברים חדשים שלמדתי:

1.

2.

3.

שאלה שעוד יש לי על הבחירות:

כשאגיע לגיל 18 אלך להצביע, כי:

למורה ולתלמיד: תשובות לפעילויות

נכון או לא נכון? (עמוד 3)

א. לא נכון - בוחרים רשימה לכנסת, ולא ישירות את ראש הממשלה. ב. נכון. ג. לא נכון - מגיל 18. ד. נכון. ה. נכון.

סופרים מנדטים (עמוד 4)

מפלגת ההרים: כ-30 מנדטים. מפלגת הכוכבים: כ-6 מנדטים. מפלגת העננים (2%) לא תיכנס לכנסת, כי לא עברה את אחוז החסימה (3.25%).

חידת הקואליציה (עמוד 5)

שילובים אפשריים: ההרים + הים (78), ההרים + השמש (73), ההרים + הכוכבים (65), הים + השמש + הכוכבים (72). באתגר: ההרים יכולים לחבור לים או לכוכבים, או שהים, השמש והכוכבים יקימו קואליציה בלעדיהם.

עובדה או דעה? (עמוד 7)

א. עובדה. ב. דעה. ג. עובדה (אפשר לבדוק). ד. דעה. ה. עובדה. ו. דעה.

כתבה אמיתית או מומצאת? (עמוד 8)

א. חשודה - כותרת בומבסטית, אין מקור ובקשה לשתף. ב. נשמעת אמינה - מקור רשמי, תאריך ונתון ניתן לבדיקה (ועדיין כדאי לבדוק). ג. חשודה - אין מקור והכותרת מלהיבה מדי.

שאר הפעילויות אישיות - אין תשובה אחת נכונה. ההיגיון שלכם הוא מה שחשוב!